Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

23 ноември 2017 година*

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Свободно предоставяне на услуги — Определяне от професионална организация на адвокати на минималните размери на адвокатските възнаграждения — Забрана за съда да присъжда разноски за адвокатски възнаграждения в размер, по-нисък от минималните размери — Национална правна уредба, съгласно която данъкът върху добавената стойност (ДДС) се счита за част от цената на услуга, предоставяна при осъществяване на свободна професия“

По съединени дела C-427/16 и C-428/16

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Софийски районен съд (България) с актове от 26 април 2016 г., постъпили в Съда на 1 август 2016 г., в рамките на производства по дела

**„ЧЕЗ Електро България“ АД**

срещу

**Йордан Коцев** (C-427/16),

и

**„Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД**

срещу

**Емил Янакиев** (C-428/16),

СЪДЪТ (първи състав)

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta, председател на състава, C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin (докладчик) и E. Regan, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: M. Aleksejev, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 1 юни 2017 г.,

* Език на производството: български.

като има предвид становищата, представени:

– за „ЧЕЗ Електро България“ АД, от К. Крал и К. Стоянова, в качеството на представители,

– за „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД, от А. Грилихес, в качеството на представител,

– за кипърското правителство, от D. Kalli, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от L. Malferrari, I. Zaloguin и П. Михайлова, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

## Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 56, параграф 1 и член 101, параграф 1 ДФЕС, както и на Директива 77/249/ЕИО на Съвета от 22 март 1977 година относно улесняване на ефективното упражняване от адвокатите на свободата на предоставяне на услуги (ОВ L 78, 1977 г., стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 46) и на Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност (ОВ L 347, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 9, том 3, стр. 7 и поправки в ОВ L 74, 2011 г., стр. 3, ОВ L 249, 2012 г., стр. 15 и ОВ L 323, 2015 г., стр. 31).

2 Запитванията са отправени в рамките на спор между „ЧЕЗ Електро България“ АД и г-н Йордан Коцев (C-427/16) и на спор между „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД и г-н Емил Янакиев (C-428/16) относно заявления за издаване на заповеди за изпълнение на вземания по-специално за възнаграждения за адвокат и юрисконсулт.

### Правна уредба

#### *Правото на Съюза*

3 Член 78, първа алинея, буква а) от Директива 2006/112 предвижда:

„Данъчната основа включва следните елементи:

а) данъци, мита, налози и такси с изключение на самия данък върху добавената стойност (ДДС);

[…]“.

4 Съгласно член 1, параграф 1, първа алинея от Директива 77/249:

„Настоящата директива се прилага в рамките на предвидените от нея граници и условия за адвокатската дейност, упражнявана под формата на предоставяне на услуги“.

***Българското право***

5 Член 78 от Гражданския процесуален кодекс (наричан по-нататък „ГПК“) гласи:

„1. Заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, се заплащат от ответника съразмерно с уважената част от иска.

[…]

5. Ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, съдът може по искане на насрещната страна да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част, но не по-малко от минимално определения размер съобразно чл. 36 от Закона за адвокатурата.

[…]

8. В полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда и адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт“.

6 Съгласно член 36, алинеи 1 и 2 от Закона за адвокатурата:

„1. Адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на възнаграждение за своя труд.

2. Размерът на възнаграждението се определя в договор между адвоката или адвоката от Европейския съюз и клиента. Този размер трябва да бъде справедлив и обоснован и не може да бъде по-нисък от предвидения в наредба на Висшия адвокатски съвет размер за съответния вид работа“.

7 Член 118, алинея 3 от този закон предвижда:

„За членове на Висшия адвокатски съвет могат да бъдат избирани членове на адвокатски колегии, които имат най-малко 15 години адвокатски стаж“.

8 Член 121, алинея 1 от споменатия закон гласи:

„Висшият адвокатски съвет издава наредбите, предвидени в закона, и приема Етичния кодекс на адвоката“.

9 Съгласно член 132 от същия закон:

„Дисциплинарно нарушение е виновното неизпълнение на задълженията по този закон и Етичния кодекс на адвоката, на наредбите и решенията на Висшия адвокатски съвет и на решенията на адвокатските съвети и общите събрания, както и:

[…]

5. уговаряне на възнаграждение от клиенти, по-ниско от предвиденото в наредбата на Висшия адвокатски съвет за съответния вид работа освен в случаите, когато в този закон и в наредбата е предвидена такава възможност“.

10 Член 1 от Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения (наричана по-нататък „Наредба № 1“) предвижда:

„Размерът на възнаграждението за оказваната от адвоката правна помощ се определя по свободно договаряне въз основа на писмен договор с клиента, но не може да бъде по-малък от определения в тази наредба минимален размер за съответния вид помощ“.

11 Видно от член 7, алинея 5 във връзка с параграф 2, точка 1 от Наредба № 1, минималният размер на адвокатското възнаграждение в случаи като разглежданите в главните производства е 300 лева (BGN) (приблизително 154 EUR).

12 Параграф 2а от допълнителните разпоредби на споменатата наредба гласи:

„За нерегистрираните по Закона за данъка върху добавената стойност адвокати размерът на възнагражденията по тази наредба е без включен в тях данък върху добавената стойност, а за регистрираните дължимият данък върху добавената стойност се начислява върху възнагражденията по тази наредба и се счита за неразделна част от дължимото от клиента адвокатско възнаграждение“.

## Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

### *Дело C-427/16*

13 „ЧЕЗ Електро България“ АД иска от запитващата юрисдикция издаване на заповед за изпълнение срещу г-н Коцев за вземане по-специално от 60 лева за възнаграждение за адвокат.

14 Тъй като последната сума е по-ниска от предвидения в Наредба № 1 минимален размер, запитващата юрисдикция напомня, че уговарянето на възнаграждение в по-нисък размер от минимално определения в споменатата наредба представлява дисциплинарно нарушение по Закона за адвокатурата. Макар наистина съдът в България да може, ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част, този размер все пак не може да е под минимално определения.

15 Запитващата юрисдикция посочва, че случаят по дело C-427/16 се различава от случаите, по които са постановени решенията от 5 декември 2006 г., Cipolla и др. (C-94/04 и C-202/04, EU:C:2006:758), както и от 19 февруари 2002 г., Arduino (C-35/99, EU:C:2002:97). Всъщност българското право предвижда законова делегация, даваща възможност на Висшия адвокатски съвет, чиито членове са само адвокати, избрани от други свои колеги адвокати, да приема минималните размери на адвокатските възнаграждения, без каквато и да било последваща санкция на държавен орган.

16 В това отношение запитващата юрисдикция уточнява, че Висшият адвокатски съвет действа като сдружение на предприятия.

17 Накрая, запитващата юрисдикция добавя, че съгласно параграф 2а от допълнителните разпоредби на Наредба № 1 за нерегистрираните по Закона за данъка върху добавената стойност адвокати размерът на възнагражденията е без включен в тях ДДС. За регистрираните адвокати дължимият ДДС се начислява върху възнагражденията и се счита за неразделна част от дължимото от клиента адвокатско възнаграждение, като го увеличава с 20 на сто, колкото е ставката на ДДС. В резултат на включването на ДДС във възнаграждението отново следва да се начисли нова ставка, тъй като данъчната основа се променя. Запитващата юрисдикция счита, че

параграф 2а от допълнителните разпоредби на Наредба № 1 смесва понятията „цена“ на услугата и „данък“ по смисъла на член 1 от Директива 2006/112. Според нея посочените две понятия имат различно основание и визират различни субекти.

### *Дело C-428/16*

18 „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД иска от запитващата юрисдикция издаване на заповед за изпълнение срещу г-н Янакиев за вземане по-специално от 200 лева за възнаграждение за юрисконсулт.

19 Претендираната сума е по-ниска от предвидения в Наредба № 1 минимален размер от 300 лева.

20 Запитващата юрисдикция счита, че работодателите на юрисконсултите осъществяват конкурентна на адвокатската дейност. Поради това възниква въпросът дали разпоредбата от ГПК, която гарантира адвокатско възнаграждение за юрисконсултите, е в съответствие с Директива 77/249, както и с член 101, параграф 1 ДФЕС.

21 При тези обстоятелства Софийски районен съд (България) решава да спре производствата и да постави на Съда следните идентични за двете дела преюдициални въпроси:

„1) Противоречи ли член 101, параграф 1 ДФЕС (забраната за предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията) на разпоредбата на член 36, алинея 2 от Закона за адвокатурата, съобразно която сдружение на предприятия, осъществяващи свободна професия (Висшият адвокатски съвет) разполага с дискрецията предварително да определя минималните размери на цените на предоставяните от тези предприятия услуги (адвокатските възнаграждения), въз основа на предоставена от държавата компетентност?

2) При положителен отговор на въпрос № 1, противоречи ли разпоредбата на член 78, алинея 5 от ГПК *in fine* (в частта, в която разпоредбата не допуска редуциране на адвокатското възнаграждение по-малко от минимално определения размер) на член 101, параграф 1 ДФЕС?

3) При положителен отговор на въпрос № 1, противоречи ли разпоредбата на член 132, точка 5 от Закона за адвокатурата (с оглед приложението на член 136, алинея 1 от Закона за адвокатурата) на член 101, параграф 1 ДФЕС?

4) Противоречи ли член 56, параграф 1 ДФЕС (забраната за ограничаване свободното предоставяне на услуги) на разпоредбата на член 36, алинея 2 от Закона за адвокатурата?

5) Противоречи ли разпоредбата на член 78, алинея 8 от ГПК на член 101, параграф 1 ДФЕС?

6) Противоречи ли разпоредбата на член 78, алинея 8 от ГПК на Директива [77/249] (от гледна точка на правото на лицата, защитавани от юрисконсулт, да претендират адвокатско възнаграждение)?

7) Противоречи ли разпоредбата на параграф 2а от допълнителните разпоредби на Наредба № 1 на Директива [2006/112], която допуска ДДС да се приема за част от цената на услуга, предоставяна при осъществяване на свободна професия (относно включването на ДДС като част от дължимия адвокатски хонорар)?“.

22 С определение от 14 септември 2016 г. председателят на Съда решава да съедини дела C-427/16 и C-428/16 за целите на писмената и устната фаза на производството и на съдебното решение.

**По преюдициалните въпроси**

***По допустимостта***

23 Европейската комисия повдига въпроса за допустимостта на първите шест преюдициални въпроса.

24 Комисията отбелязва, че юрисдикцията не може да приема заповед за изпълнение за сума над действително платената. Освен това според нея фактът, че уговарянето на по-ниско възнаграждение от предвидения в Наредба № 1 минимален размер представлява дисциплинарно нарушение, не се приема от практиката на Съда като валидно основание за искане на преюдициално тълкуване.

25 В това отношение трябва да се направи разграничение между, от една страна, допустимостта на преюдициални въпроси от първи до трети, пети и шести, и от друга страна, допустимостта на четвъртия преюдициален въпрос.

26 На първо място, що се отнася до преюдициални въпроси от първи до трети, пети и шести, следва да се напомни, че в рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 26 юли 2017 г., Persidera, C-112/16, EU:C:2017:597, т. 23 и цитираната съдебна практика).

27 Следователно въпросите, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза и са поставени от националния съд в нормативната и фактическа рамка, която той определя съгласно своите правомощия, и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 26 юли 2017 г., Persidera, C-112/16, EU:C:2017:597, т. 24 и цитираната съдебна практика).

28 В случая, видно от актовете за преюдициално запитване, възнаграждението за адвокат и юрисконсулт е включено в разноските по делата, по които запитващата юрисдикция трябва да се произнесе.

29 Следователно не е очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на споровете в главните производства и че проблемът е от хипотетично естество.

30 Освен това Съдът не следва да се произнася по тълкуването на национални разпоредби, тъй като това тълкуване попада в изключителната компетентност на националните юрисдикции (решение от 14 юни 2017 г., Online Games и др., C-685/15, EU:C:2017:452, т. 45 и цитираната съдебна практика).

31 В този смисъл въпросът дали запитващата юрисдикция може да приеме заповед за изпълнение за сума над действително платеното възнаграждение е въпрос, който се отнася до националното право, и Съдът не е компетентен да се произнася по него, като преценката му е единствено от компетентността на сезирания със споровете в главните производства национален съд.

32 Поради това преюдициални въпроси от първи до трети, пети и шести са допустими.

33 На второ място, що се отнася до четвъртия преюдициален въпрос, запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 56, параграф 1 ДФЕС не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която адвокат и негов клиент не могат да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет.

34 В това отношение, доколкото поставеният въпрос се отнася до съвместимостта на разглежданото в главните производства законодателство с разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС в областта на свободното предоставяне на услуги, следва да се отбележи, че те са неприложими към положение, което във всичките си аспекти е свързано само с една държава членка (решение от 8 декември 2016 г., Eurosaneamientos и др., C-532/15 и C-538/15, EU:C:2016:932, т. 45 и цитираната съдебна практика).

35 Съдът е постановил, че конкретните обстоятелства, въз основа на които може да се установи връзка между разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС в областта на свободното предоставяне на услуги и предмета или обстоятелствата на спор, който във всичките си аспекти е свързан само с една държава членка, трябва да са видни от акта за преюдициално запитване (решение от 8 декември 2016 г., Eurosaneamientos и др., C-532/15 и C-538/15, EU:C:2016:932, т. 46 и цитираната съдебна практика).

36 Следователно в контекста на положение, което във всичките си аспекти е свързано само с една държава членка, запитващата юрисдикция трябва да укаже на Съда, както изисква член 94 от процедурния му правилник, по какъв начин, въпреки изцяло вътрешния му характер, висящият пред нея спор е свързан с разпоредбите на правото на Съюза относно основните свободи, така че исканото преюдициално тълкуване да е нужно за решаването на този спор (решение от 8 декември 2016 г., Eurosaneamientos и др., C-532/15 и C-538/15, EU:C:2016:932, т. 47 и цитираната съдебна практика).

37 В случая актовете за преюдициално запитване не разкриват наличие на такива аспекти на споровете в главните производства, които да се отнасят до страните по тези спорове или до дейностите на тези страни и които да не са свързани само с България. Освен това запитващата юрисдикция не посочва по какъв начин, въпреки изцяло вътрешния им характер, висящите пред нея спорове са свързани с разпоредбите на правото на Съюза относно основните свободи, така че исканото преюдициално тълкуване да е нужно за решаването на тези спорове.

38 При тези условия следва да се констатира, че в преюдициалните запитвания не се излагат конкретни факти, въз основа на които може да се установи приложимост на член 56 ДФЕС към обстоятелствата по споровете в главните производства.

39 С оглед на изложените съображения следва да се констатира, че четвъртият въпрос е недопустим.

***По въпроси от първи до трети***

40 С въпроси от първи до трети запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която, от една страна, адвокатът и неговият клиент не могат — под страх от дисциплинарно производство срещу адвоката — да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет, и от друга страна, съдът няма право да присъди разноски за възнаграждение в по-нисък от минималния размер.

41 Съгласно постоянната практика на Съда, макар да е вярно, че член 101 ДФЕС засяга единствено поведението на предприятията и не се отнася до законови или подзаконови мерки на държавите членки, това не променя факта, че този член, разглеждан във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС, който установява задължение за сътрудничество между Съюза и държавите членки, задължава последните да не приемат или запазват в сила мерки, дори от законов или подзаконов характер, които могат да премахнат полезното действие на правилата на конкуренцията, приложими за предприятията (решение от 21 септември 2016 г., Etablissements Fr. Colruyt, C-221/15, EU:C:2016:704, т. 43 и цитираната съдебна практика).

42 Налице е нарушение на член 101 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС, когато държава членка налага или благоприятства сключването на споразумения, противоречащи на член 101 ДФЕС, или подпомага действието на такива споразумения, или лишава собствената си правна уредба от характера ѝ на държавни мерки, като предоставя на частни оператори отговорността по вземане на решения за намеса от икономически интерес (решение от 21 септември 2016 г., Etablissements Fr. Colruyt, C-221/15, EU:C:2016:704, т. 44 и цитираната съдебна практика).

43 Това не е така в случаите, когато тарифите се определят при спазване на установени със закон критерии от обществен интерес и публичните органи не делегират правомощията си за одобряване или определяне на тарифите на частни икономически оператори, дори и представителите на икономическите оператори да не са малцинство в предлагащия тези тарифи комитет (вж. в този смисъл решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 31).

44 Що се отнася, на първо място, до въпроса дали разглежданата в главните производства правна уредба налага или благоприятства сключването на споразумение между частни икономически оператори, следва да се отбележи, че Висшият адвокатски съвет се състои само от адвокати, избрани от други свои колеги адвокати.

45 Тарифа, определена от професионална организация, може все пак да има характер на държавна мярка, по-специално когато членовете на тази организация са независими от съответните икономически оператори експерти и когато са длъжни по закон да определят тарифите, като отчитат не само интересите на предприятията или на сдруженията на предприятия от посочилия ги сектор, но и общия интерес и интересите на предприятията от другите сектори или на ползвателите на въпросните услуги (решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 34 и цитираната съдебна практика).

46 За да се гарантира, че членовете на професионална организация наистина действат при зачитане на общия интерес, критериите за този интерес трябва да бъдат определени със закон достатъчно точно и да е налице ефективен контрол и правомощия на държавата за вземане на решения като последна инстанция (вж. в този смисъл решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 41).

47 В случая разглежданата в главните производства правна уредба не съдържа какъвто и да било точен критерий, който би могъл да гарантира, че определените от Висшия адвокатски съвет минимални размери на адвокатските възнаграждения са справедливи и обосновани при зачитане на общия интерес. В частност тази правна уредба не предвижда каквото и да било условие, отговарящо на изискванията, които Върховният административен съд (България) формулира в решението си от 27 юли 2016 г. и които се отнасят по-специално до достъпа на гражданите и юридическите лица до квалифицирана правна помощ и необходимостта от предотвратяване на всякакъв риск от влошаване на качеството на предоставяните услуги.

48 Що се отнася, на второ място, до въпроса дали българските публични органи са делегирали на частни оператори компетентността си в областта на определянето на минималните размери на адвокатските възнаграждения, от преписката по делото, с която Съдът разполага, е видно, че единственият контрол, който се упражнява от публичен орган върху наредбите на Висшия адвокатски съвет за определяне на посочените минимални размери, е контролът на Върховния административен съд и че този контрол е ограничен до това дали споменатите наредби са в съответствие с Конституцията и българските закони.

49 Ето защо, след като липсват разпоредби, които биха могли да гарантират, че Висшият адвокатски съвет действа като носител на публична власт в общ интерес при наличие на ефективен контрол и на правомощия на държавата за вземане на решения като последна инстанция, професионална организация като Висшия адвокатски съвет трябва да се счита за сдружение на предприятия по смисъла на член 101 ДФЕС, когато приема наредби за определяне на минималните размери на адвокатските възнаграждения.

50 Впрочем, за да бъдат правилата на Съюза в областта на конкуренцията приложими по отношение на разглежданата в главните производства уредба, същата би трябвало да може да ограничи конкуренцията в рамките на вътрешния пазар (вж. по аналогия решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 42).

51 В това отношение следва да се констатира, че определянето на минимални размери за адвокатските възнаграждения и установяването им като задължителни с национална правна уредба като разглежданата в главните производства, възпрепятствайки другите доставчици на правни услуги да определят възнаграждения под тези минимални размери, е равнозначно на хоризонтално определяне на задължителни минимални тарифи (вж. в този смисъл решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 43).

52 С оглед на изложените съображения следва да се констатира, че национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която, от една страна, адвокатът и неговият клиент не могат — под страх от дисциплинарно производство срещу адвоката — да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет, и от друга страна, съдът няма право да присъди разноски за възнаграждение в по-нисък от минималния размер, би могла да ограничи конкуренцията в рамките на вътрешния пазар по смисъла на член 101, параграф 1 ДФЕС.

53 Следва все пак да се отбележи, че разглежданата в главните производства правна уредба, придаваща задължителен характер на решение на сдружение на предприятия, което има за цел или за резултат ограничаване на конкуренцията или на свободата на действие на страните или на една от тях, не попада непременно в обхвата на забраната по член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС (решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 46).

54 Всъщност за целта на прилагането на тези разпоредби в конкретни случаи следва най-напред да се отчете общият контекст, в който е взето или проявява последиците си решението на разглежданото сдружение на предприятия, и по-конкретно да се отчетат неговите цели. По-нататък следва да се разгледа дали ограничаващите конкуренцията последици, които произтичат от разпоредбите, са присъщи на преследването на посочените цели (решения от 19 февруари 2002 г., Wouters и др., C-309/99, EU:C:2002:98, т. 97, от 18 юли 2013 г., Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, т. 53 и от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 47).

55 В този контекст е важно да се провери дали ограниченията, така наложени с правилата, разглеждани по главните производства, се свеждат до това, което е необходимо, за да се осигури изпълнението на легитимни цели (решения от 18 юли 2006 г., Meca-Medina и Majcen/Комисия, C-519/04 P, EU:C:2006:492, т. 47, от 18 юли 2013 г., Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, т. 54 и от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 48).

56 С оглед обаче на преписката, с която разполага, Съдът не е в състояние да прецени дали правна уредба като разглежданата в главните производства — съгласно която адвокатът и неговият клиент не могат да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет — може да се счита за необходима за осигуряване на изпълнението на легитимна цел.

57 Запитващата юрисдикция следва да прецени с оглед на общия контекст, в който наредбата на Висшия адвокатски съвет е приета или проявява последиците си, дали в светлината на всички относими обстоятелства, с които разполага, правилата, налагащи разглежданите в главните производства ограничения, могат да се считат за необходими за осигуряване на изпълнението на тази цел.

58 Предвид изложеното на въпроси от първи до трети следва да се отговори, че член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която, от една страна, адвокатът и неговият клиент не могат — под страх от дисциплинарно производство срещу адвоката — да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет, и от друга страна, съдът няма право да присъди разноски за възнаграждение в по-нисък от минималния размер, би могла да ограничи конкуренцията в рамките на вътрешния пазар по смисъла на член 101, параграф 1 ДФЕС. Запитващата юрисдикция следва да провери дали с оглед на конкретните условия за прилагането ѝ такава правна уредба действително отговаря на легитимни цели и дали така наложените ограничения се свеждат до това, което е необходимо, за да се осигури изпълнението на тези легитимни цели.

### *По пети и шести въпрос*

59 С пети и шести въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС и с Директива 77/249 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която в полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт.

60 В това отношение е достатъчно да се констатира, че споменатата правна уредба не може да се счита за налагаща или благоприятстваща сключването на споразумения, противоречащи на член 101 ДФЕС, нито пък за подпомагаща действието на такива споразумения.

61 Следователно член 101, параграф 1 ДФЕС допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която в полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт.

62 Освен това, тъй като Директива 77/249 не съдържа каквато и да било разпоредба за присъждане от юрисдикция на възнаграждение за доставчици на правни услуги, следва да се приеме, че споменатата национална правна уредба не попада и в приложното поле на Директива 77/249.

63 С оглед на изложените съображения на пети и шести въпрос следва да се отговори, че член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС и с Директива 77/249 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която в полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт.

***По седмия въпрос***

64 Със седмия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали Директива 2006/112 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, по силата на която ДДС се счита за неразделна част от възнагражденията за регистрираните адвокати и в резултат на която тези възнаграждения подлежат на двойно облагане с ДДС.

65 Съгласно член 78, първа алинея, буква а) от Директива 2006/112 данъчната основа включва по-специално данъци, мита, налози и такси с изключение на самия ДДС.

66 В това отношение е важно да се напомни, че по силата на практиката на Съда принципът на данъчен неутралитет, присъщ на общата система на ДДС, не допуска облагането на икономическата дейност на данъчнозадължено лице да води до двойно данъчно облагане (вж. в този смисъл решения от 23 април 2009 г., Puffer, C-460/07, EU:C:2009:254, т. 46 и от 22 март 2012 г., Клуб, C-153/11, EU:C:2012:163, т. 42).

67 В случая, след като в акта за преюдициално запитване по дело C-427/16 запитващата юрисдикция констатира, че разглежданата в главните производства национална правна уредба води до двойно облагане с ДДС на адвокатските възнаграждения, правна уредба от такова естество не е в съответствие нито с член 78, първа алинея, буква а) от Директива 2006/112, нито с принципа на данъчен неутралитет, присъщ на общата система на ДДС.

68 При тези обстоятелства на седмия въпрос следва да се отговори, че член 78, първа алинея, буква а) от Директивата за ДДС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, по силата на която ДДС се счита за неразделна част от възнагражденията за регистрираните адвокати, ако в резултат на това тези възнаграждения подлежат на двойно облагане с ДДС.

**По съдебните разноски**

69 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която, от една страна, адвокатът и неговият клиент не могат — под страх от дисциплинарно производство срещу адвоката — да договорят възнаграждение в по-нисък от минималния размер, определен с наредба, приета от професионална организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет (България), и от друга страна, съдът няма право да присъди разноски за възнаграждение в по-нисък от минималния размер, би могла да ограничи конкуренцията в рамките на вътрешния пазар по смисъла на член 101, параграф 1 ДФЕС. Запитващата юрисдикция следва да провери дали с оглед на конкретните условия за прилагането ѝ такава правна уредба действително отговаря на легитимни цели и дали така наложените ограничения се свеждат до това, което е необходимо, за да се осигури изпълнението на тези легитимни цели.**

2) **Член 101, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС и с Директива 77/249/ЕИО на Съвета от 22 март 1977 година относно улесняване на ефективното упражняване от адвокатите на свободата на предоставяне на услуги трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, съгласно която в полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт.**

3) **Член 78, първа алинея, буква а) от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата в главните производства, по силата на която данъкът върху добавената стойност се счита за неразделна част от възнагражденията за регистрираните адвокати, ако в резултат на това тези възнаграждения подлежат на двойно облагане с данък върху добавената стойност.**

Silva de Lapuerta Fernlund Bonichot

Rodin Regan

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 23 ноември 2017 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател на първи състав
R. Silva de Lapuerta